

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikukaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda.

Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Kadrina vallas Viitna külas. Viitna maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kaitse all alates 1971. aastast, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustas 1. juuni 1971. a määrusega nr 300 „Lahemaa rahvuspargi moodustamise kohta” Lahemaa rahvuspargi. 1997. aastal lahutati territoorium Lahemaa rahvuspargist ja moodustati eraldi Viitna maastikukaitseala, mille kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitas Vabariigi Valitsus 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 „Lahemaa rahvuspargi, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine”.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Olemasoleva maastikukaitseala kaitse-eesmärkide ja kaitsekorra muutmine toimub looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel ning muudatuse on tinginud vajadus tagada paremini loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsa-, soo- ja vee-elupaigatüüpide ning alal esinevate kaitsealuste liikide kaitse. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Viitna loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178, e-post madina.talu@keskkonnaamet.ee). Ekspertdihinnangu on andnud Silvia Pihu, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse all olemise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse all olemise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada ja tutvustada Viitna oosistikku, metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, maastiku ja elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid liike. Kaitsealal kaitstakse elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), rabad (7110*), nokkheinakooslused (7150), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Elupaigatüübi nimetuse järel sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Liikidest kaitstakse kaitsealal loodusdirektiivi II lisas nimetatud liike ja nende elupaiku. Need liigid on laiujur (*Dytiscus latissimus*), suur rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*). Nimetatud liigid kuuluvad III kaitsekategooria selgrootute loomade hulka. Kaitsealustest seeneliikidest kaitstakse kaitsealal haruldast ja II kaitsekategooriasse kuuluvat kährikseent (*Sparassis crispa*) ja tema kasvukohti. Kaitsealustest taimeliikidest kaitstakse kaitsealal II kaitsekategooriasse kuuluvaid liike, milleks on järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*), lamedalehine jõgitakjas (*Sparganium angustifolium*) ja ujuv jõgitakjas (*Sparganium gramineum*), ja nende kasvukohti ning III kaitsekategooriasse kuuluvaid liike, milleks on valge vesiroos (*Nymphaea alba*) ja roomav öövilge (*Goodyera repens*), ja nende kasvukohti.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Viitna maastikukaitseala kaitse all olemise eeldusteks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, tüüpilisus ja esteetiline väärtus.

Viitna maastikukaitseala üldine kaitse-eesmärk on kaitsta **Viitna oosistikku**, kus leidub Eestile tüüpilisi mandrijäätekkelisi pinnavorme. Kaitsealale jääb u 12 500 aastat tagasi tekkinud Tapa–Pikassaare–Ohepalu–Viitna jäaservamoodustiste kompleksi kuuluv Viitna oosistik, millele annavad maastikulise väärtuse nõmme- ja palumännikutega kaetud oosid ja mõhnad ning sulglohkudes asetsevad järved.

Kaitsealal kaitstakse ohustatud ja haruldasi metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, mis on määratud loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpideks. **Liiva-alade vähetoitelised järved (3110)** on kaitsealal esindatud elupaigatüüpidest kõige ohustatumas seisus. Vähetoiteliste järvede ökosüsteemid on jätkuva ja järjest kiireneva eutrofeerumisprotsessi tõttu Euroopast kadumas. Oligotroofsed järved kuuluvad maailmas kõige ohustatumate ja unikaalsema elustikuga seisuveekogude hulka. Enamik järvi on saastumas ja muutumas rohketoitelisteks järvedeks. Eestis kuuluvad oligotroofsed järved kõige haruldasemasse ja ohustatumasse järvetüüpi. Ka **vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140)** on ohustatud, kuna on inimtegevuse mõjul kiiresti eutrofeerumas. Kaitseala elupaigatüübid **rabad (7110*)**, **vanad looduspõõsad (9010*)** ning **siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)** on ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lissasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Looduslikke rabasid on Euroopas säilinud vähe ning intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele looduspõõsadele iseloomuliku puistuga metsad kadunud, siirdesoo- ja rabametsi ohustab kuivendamine. **Nokkheinakooslused (7150)** esinevad Eestis rabaalvestes, kujutades üht osa rabale iseloomulikust taimkattekompleksist. Seda elupaigatüüpi käsitletakse rabakoosluse loomuliku koostisosana ja eraldi ei kaardistata. **Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sūrjametsad (9060)** on Euroopas haruldased, kuna on levinud kitsal alal boreaalses piirkonnas, peamiselt Soomes ja Rootsis. Eestis on okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel mandrijäätekkelistel oosistikel tüüpiliseks metsatüübiks. Maastiku reljeefsus ja elupaigatüüpide vaheldusrikkus annab alale suure esteetilise väärtuse.

Laiujur (*Dytiscus latissimus*), **suur rabakiil** (*Leucorrhinia pectoralis*) ja **tõmmuujur** (*Graphoderus bilineatus*) on ohustatud elupaikadeks olevate veekogude eutrofeerumise ja kinnikasvamise tõttu ning neid võib pidada haruldasteks, kuna nende leiukohti on Eestis vähe teada ning nad on elupaiga suhtes nõudlikud liigid. Need liigid on nimetatud loodusdirektiivi II ja IV lisas ning kuuluvad III kaitsekategooria selgrootute loomade hulka. Tõmmuujur on Eesti punase nimestiku järgi ohualdis (6) liik ning laiujur ja suur rabakiil puuduliku andmestikuga (9) liigid. Sulgudes on siin ja edaspidi antud rahvusvahelise punase nimestiku ohukategooria number.

Kährikseen (*Sparassis crispa*) on leviku ja esinemissageduse järgi haruldane liik. Eestis on registreeritud vaid 11 liigi leiukohta. Ohustatuse alusel kuulub kährikseen II kaitsekategooriasse, Eesti punase nimestiku järgi on tegemist ohustatud (5) liigiga. Kährikseent ohustab peamiselt metsade majandamine ja korjamine.

Järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), **vesilobeelia** (*Lobelia dortmanna*), **lamedalehine jõgitakjas** (*Sparganium angustifolium*) ja **ujuv jõgitakjas** (*Sparganium gramineum*) on ohustatud taimeliigid, kuna nende kasvukohaks on Euroopas ja Eestis kõige enam ohustatud oligo- ja semidüstroofsed järvekooslused. Nende kaitse on ka elupaigatüübi kaitse, kuna neid taimi ohustab kasvukohaks olevate veekogude eutrofeerumine. Need liigid kuuluvad kõik II kaitsekategooriasse. Hävimisohtu sattumise tõttu tegi Eesti Maaülikool 2010. aastal töö „Eesti kaitsealuste taimeliikide kaitsekategooriate muutmise vajadusest” käigus ettepaneku viia vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*) üle I kaitsekategooriasse. Viitna Pikkjärv on tuntud lobeeliajärvena. Vesilobeelia elujõulised asurkonnad on Eestis säilinud vaid seitsmes järves. Kõikide nende liikide kasvukohtade arv Eestis on viimastel aastakümnetel järsult vähenenud. Ujuva jõgitakja levila on kogu maailmas väga piiratud ja on tõenäoline, et Eesti on selle liigi säilimise osas üheks vastutusriigiks. Eesti punase nimestiku järgi kuuluvad järv-lahnarohi, lamedalehine jõgitakjas ja ujuv jõgitakjas ohustatud (5) liikide hulka ja vesilobeelia ohualtide (6) liikide hulka.

Valge vesiroos (*Nymphaea alba*) on ohustatud liik. Taime ohustab veekogude muutmine ja kinnikasvamine ning korjamine. Valge vesiroos kuulub ohustatuse alusel III kaitsekategooriasse ja on Eesti punase nimestiku alusel ohulähedane (7) liik.

Roomav öövilge (*Goodyera repens*) on tüüpiline okaspuumetsades kasvav käpaline ja teda leidub kogu Viitna maastikukaitsealal. Ohustatuse alusel kuulub taim III kaitsekategooriasse, kuid on Eesti punase nimestiku alusel ohuväline (8) liik.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Viitna piirkond on väärtuslik, kuna iseloomustab Pandivere kõrgustiku servaaladele jäävate alade pinnavormide teket mandrijää taandumise perioodil, eri pinnavormidega saab seal tutvuda väikesel alal. Viitna järvede ümbrust on aastakümneid kasutatud õppeotstarbeliselt, et tutvustada nii mandrijäätekkelisi pinnavorme kui ka järveökosüsteeme. Viitna on tuntud loodusõppekohana üle kogu Eesti. Viitna järved ja neid ümbritsev maastik seati ala kaitse-eesmärgiks juba 1997. aastal. Käesoleva määrusega seatakse kaitse-eesmärgiks ka kaitsealal esinevad metsa- ja soelupaigad ning olulisemate kaitsealuste liikide kaitse.

Kaitseala kaitse-eesmärkideks oleval haruldased ja ohustatud kooslused, milleks on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), rabad (7110*), nokkheinakooslused (7150), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), on alal määratud 2001. aasta Natura inventuuride käigus. Veeelupaigad määrati aastatel 2001–2003 läbi viidud Natura veeprojekti käigus. 2012. aastal täpsustasid metsaelupaikade esinemist alal Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Riina Kotter ja piirkondlik metsanduse spetsialist Raido Tammik.

Elupaigatüüp liiva-alade vähetoitelised järved on hinnatud A-esinduslikkusega. Vähetoitelised järved on Eestis kõige ohustatumad järvekooslused ja uuritud järvedest kuulub sellesse tüüpi vaid 8%. Viitna Pikkjärv on nende hulgas üks esinduslikumaid ja tuntumaid. Pikkjärv vähetoitelise järvena on kasvukohaks oligo- ja semidüstroofsetele järvekooslustele omastele taimeliikidele. Elupaigatüübil vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved esinduslikkuse hinnang puudub. Sellesse elupaigatüüpi kuulub segatoiteline Nabudi järv. Järveökosüsteemidest on alal esindatud ka rohketoitelise järve kooslus (Linajärv). Viitna maastikukaitseala on järvekoosluste poolest esinduslik, kuna kolm alale jäävat järve esindavad kõik erinevaid kooslusi. Samuti on tegemist piirkonnale iseloomulike mandrijää taandumise perioodil tekkinud ooside ja mõhnade vahelistes sulglohkudes ja madalamatel aladel tekkinud järvedega.

Viitna Pikkjärve kui vähetoitelise järve head seisundit näitab kõige paremini vähetoitelisele järvekooslusele omaste II kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide esinemine. Nendeks liikideks on järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*), lamedalehine jõgitakjas (*Sparganium angustifolium*) ja ujuv jõgitakjas (*Sparganium gramineum*). Kuna Viitna Pikkjärv on üks seitsmest lobeeliajärvest Eestis, siis on vesilobeelia kaitse tagamine kaitsealal eriti oluline. Kaitstes vesilobeeliat, kaitseme ka teisi järves esinevaid kaitsealuseid taimi ja kogu järvekooslust. Järvekoosluste säilimisest annab tunnistust ka valge vesiroosi esinemine (*Nymphaea alba*). Järvi kasutavad elupaigana ka kaitse-eesmärgiks seatud putukaliigid, milleks on laiujur (*Dytiscus latissimus*), suur rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*). Nende putukaliikide esinemine annab samuti tunnistust järvede heast ökoloogilisest seisundist. Viitna maastikukaitseala on nendele haruldastele putukaliikidele sobivaks elupaigaks ja nende liikide elupaiku on Eestis vähe teada.

Elupaigatüüpe rabad ja nokkheinakooslused leidub ainult ala lõunaosas Nabudi järve ümbruses ning see on hinnatud esinduslikkusega D. Nabudi järve ümbruses esinev rabakooslus annab tunnistust mandrijäätekkelise järve kinnikasvamisest ja see iseloomustab pärast viimast jääaega tekkinud koosluste arengut. Alal kõige suurema levikuga elupaigatüübi okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel esinduslikkuse hinnang varieerub vahemikus B–C. Siirdesoo- ja rabametsi esineb kaitsealal väikeste laikudena ooside ja mõhnade vahel madalamatel aladel, selle elupaigatüübi esinduslikkus varieerub vahemikus B–D. Kaitsealal domineerivad männimetsad, mis katavad kogu ala ühtse massiivina. Sürjametsade esinemisalad Eestis on piiratud, kuna nad on iseloomulikud vaid oosistikele ja mõhnastikele. Viitna metsad on erivanuselised, leidub palju vanemaid metsaosasid, mis on kasvukohad mitmele ohustatud, haruldasele ja kaitsealusele liigile. Viitna järved on oluline elupaik ka kahepaiksetele ja putukatele. Raba ja metsaelupaikade esinduslikkust viib alla varem teostatud hooldusraiate mõju. Kuna ala on olnud populaarne puhkeala, siis on eelmistel aastakümnetel järvede lähedusse jäävaid metsaaluseid mõõdukalt hooldatud. Samuti on alal suur külastuskoormus, eriti Pikkjärve ja Linajärve lähiümbruses.

Viitna maastikukaitseala metsad on tüüpiliseks kasvukohaks II kaitsekategooriasse kuuluvale kährikseenele (*Sparassis crispa*). Kährikseen kasvab vanade mändide all või nende tüve alusel ning on hea metsade looduslikkuse ja vanuse indikaator. Eesti 11 leiukohast paiknevad kolm Viitnal, seega on Viitna esinduslik kährikseene esinemisala Eestis. Roomava öövilke (*Goodyera repens*) kaitse-eesmärgiks seadmine Viitna maastikukaitsealal on oluline, kuna roomav öövilge on tüüpiline alal levinud metsaelupaikade esindaja ja taime suur arvukus alal annab tunnistust metsaelupaikade looduslikkusest.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Viitna maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, kuna elupaikade kaitseks kehtestatud kaitsekord tagab ka nende kaitse. Teadaolevatest kaitsealustest taimeliikidest, mida kaitseala kaitse-eesmärgiks ei ole seatud, esinevad kaitsealal III kaitsekategooriasse kuuluvad karukold (*Lycopodium clavatum*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*) ja pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*). Kaitseala vanades metsades ja järvede ümbruses on II kaitsekategooriasse kuuluvate käsitiivaliste elupaigad. Alal on registreeritud põhja-nahkhiire (*Eptesicus nilssonii*), pargi-nahkhiire (*Pipistrellus nathusii*), tõmmu- või habelendlase (*Myotis brandtii/mystacinus*), suurkõrva (*Plecotus auritus*) ja veelendlase (*Myotis daubentonii*) esinemine. Lisaks on alal registreeritud üks III kaitsekategooriasse kuuluva linnuliigi hiireviu (*Buteo buteo*) leiukoht ning Linajärv on sigimisveekoguks III kaitsekategooriasse kuuluvatele kahepaiksetele loomaliikidele tähnikvesilikule (*Triturus vulgaris*) ja kärnkonnale (*Bufo bufo*).

Lisaks eespool kirjas olevale on Viitna maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud asjaoluga, et tegemist on ülepiinnaliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Viitna loodusala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks sealse maastiku, looduslike elupaikade ja liikide kaitse, on kaitseala tüübiks jätkuvalt valitud maastikukaitseala. Ala on moodustatud Viitna järvede ja neid ümbritseva maastiku säilitamiseks, kaitseks ja tutvustamiseks. Alal leidub mitmeid väärtuslikke järve-, soo- ja metsaelupaigatüüpe ning haruldasi, ohustatud ja kaitsealuseid liike, mille alusel oleks võinud kaitseala tüübiks valida looduskaitseala. Samas on Viitna maastikukaitseala puhul äärmiselt oluline järvi ümbritseva maastiku kaitse. Tapa–Pikassaare–Ohepalu–Viitna jääservamoodustiste kompleksi kuuluv Viitna oosistik on tüüpiline näide mandrijäätetekkeliste ooside, mõhnade ja nendevaheliste sulglohkudega maastikust. Reljeefi vaheldusrikkus annab piirkonnale suure esteetilise väärtuse ning see on tinginud Viitna järvi ümbritseva maastiku olulisuse loodusväärtuste tutvustamisel, mis on kaitseala üks kaitse-eesmärk. Samuti on piirkonda aktiivselt kasutatud rekreatiivsetel eesmärkidel ja Viitna järvede ümbrus on populaarne puhkeala. Kuna elupaikade ja liikide kaitse kõrval on kaitsealal samavõrd oluline maastikuliste väärtuste kaitse ja keskkonnahariduslike tegevuste edendamine, on kaitseala tüübiks valitud maastikukaitseala.

Varem kuulus ala Lahemaa rahvusparki koosseisu, kuid lahutati sellest, kuna tegemist on loodusmaastikuga, mis moodustab omaette unikaalse terviku. Kaitseala territooriumile ei jää kultuuriväärtuste rikkuse poolest olulisi piirkondi ega kultuuripärandiobjekte, mis looksid vajaduse kultuuripärandi kaitseks. Seega ei saa ala tüübiks valida rahvusparki, kuna rahvusparke iseloomustab kultuuripärandi seadmine kaitse-eesmärgiks.

Samuti ei ole Viitna järvede piirkonda võimalik kaitsta hoiualana, kuna hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks ning seal kaitstakse elupaikasad ja kasvukohtasad, mille kaitseks on hoiuala moodustatud. Hoiuala kaitsekord ei võimalda kaitsta metsamassiive tervikuna. Hoiualale ei koostata kaitse-eeskirja, mis on paljude erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitserižiimi täpsustamiseks vajalik. Samuti ei võimalda hoiuala kaitsekord mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja vajalike piirangute rakendamist.

Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, mõõdistatud katastriüksused, metsasihid). Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Viitna maastikukaitseala pindala on 314,6 ha. Varasemaga võrreldes suureneb kaitseala pindala välispiiri täpsustamise tõttu ühe hektari võrra. Viitna maastikukaitseala piiritlemisel on arvestatud, et kaitseala hõlmaks reljeefset Viitna oosistiku ala, järvi ja neid ümbritsevat metsamassiivi.

Võrreldes Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 kehtestatud Viitna maastikukaitsealaga suureneb sihtkaitsevööndite pindala 236,4 ha võrra. Sihtkaitsevööndite pindala suureneb varasema piiranguvööndi arvelt.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala kolmest sihtkaitsevööndist (Nabudi, Pikkjärve, Viitna) ja ühest piiranguvööndist (Linajärve). Sihtkaitsevöönditesse jääb 288,3 ha ja piiranguvööndisse 26,3 ha. Varasemale kahele sihtkaitsevööndile (Pikkjärve, Nabudi) lisandub Viitna sihtkaitsevöönd, mis haarab enda alla Pikkjärve ümbruse metsaalad. Uus sihtkaitsevöönd moodustatakse metsaelupaikade kaitseks.

Sihtkaitsevööndisse tsoneeriti ala kaitse-eesmärgiks seatud järvekooslused, kus esinevad ka olulisemad kaitsealused liigid, ning loodusdirektiivi metsaelupaikade kriteeriumitele vastavad esinduslikud metsaalad. Piiranguvööndisse tsoneeriti tugevasti eutrofeerunud Linajärv ning kõrge külastatavusega Viitna puhkekeskuse ala ja selle ümbrusesse jäävad metsaalad. Välispiir jookseb peamiselt mööda teid, kusjuures teed on kaitsealast välja tsoneeritud. Põhja- ja kaguosas ühtib välispiir katastripiiridega.

Nabudi sihtkaitsevööndisse jääb riigiomandisse kuuluv katastriüksus Loobu metskond 19 tunnusega 27301:002:0184, mille läänepiir on kaitseala välispiiriks. Põhja- ja idaosas on vööndi piiriks katastriüksuse piirid. Nabudi sihtkaitsevööndi kirdeotsas on piiri lihtsustamise huvides vööndi idapiiri jätkatud katastriüksuse kirdenurgast sirgjoonena kuni metsasihini ning seejärel piki metsasihti kuni katastriüksuse metsasihti mööda kulgeva piirini, mille tulemusena jääb sihtkaitsevööndisse ka väike osa riigiomandisse kuuluvast katastriüksusest Loobu metskond 71 tunnusega 27301:002:0230. Lõunaosas jookseb piir mööda metsateed, tee jääb vööndist välja. Vööndi lõunapiir on samuti kaitseala välispiiriks.

Kogu Nabudi sihtkaitsevööndisse jääv ala on tsoneeritud looduslikku sihtkaitsevööndisse, kuna sealsed metsa-, soo- ja järveelupaigad on inventeeritud Natura elupaigatüüpideks või on tegemist potentsiaalsete elupaigatüüpidega, mis on looduslikus seisundis ja inimtegevusest vähe mõjutatud.

Pikkjärve sihtkaitsevöönd on moodustatud 16,4 ha suuruse kolme saarega Viitna Pikkjärve (keskkonnaregistri kood VEE2003900) baasil ja vööndi piiriks on järve kaldajoon. Järv asub riigimaal katastriüksusel Loobu metskond 18 tunnusega 27301:002:0185. Et tagada vähetoitelisele järvekooslusele piisav kaitse ja vähendada inimõjust tulenevaid ohtusid, on Viitna Pikkjärv tzoneeritud looduslikku sihtkaitsevööndisse.

Viitna sihtkaitsevöönd on kaitseala suurim vöönd ja ta hõlmab Pikkjärve ümbritseval reljeefsel maastikul esineva metsaala. Vööndi põhjaosa piirneb idas Linajärve piiranguvööndiga ja vöönditevaheline piir kulgeb mööda Kadrina–Viitna tee lääneserval olevat katastripiiri. Maantee on kogu ulatuses piiranguvööndisse tzoneeritud. Linajärve piiranguvööndi lõunapiiriga ühtiv sihtkaitsevööndi piir jookseb mööda katastripiiri ning katastriüksusel Loobu metskond 72 mööda kõlvikupiiri ja metsasihti. Linajärv jääb sihtkaitsevööndist välja. Idas on kuni Kadrina–Viitna teeni piiriks katastriüksuse Loobu metskond 72 idapiir. Väikese lõiguna, kuni katastriüksuse Loobu metskond 71 edelapoolseima tipuni, jookseb piir mööda maantee idaserva, maantee jääb selles lõigus kaitsealast välja. Vööndi lõunaosas kuni Nabudi sihtkaitsevööndini jookseb piir mööda katastriüksuse Loobu metskond 71 piiri. Viitna sihtkaitsevööndi lõunapiir ühtib Nabudi sihtkaitsevööndi põhjapiiriga. Vööndi läänepiir kulgeb mööda katastriüksust Loobu metskond 71 lõunaosas kirde-edelasuunaliselt ja põhjaosas põhja-lõunasuunaliselt läbivat metsateed. Kaitseala loodeosas jookseb piir mööda Viitna–Arbavere teed, mis on ka katastriüksuse Loobu metskond 71 piiriks. Nii metsatee kui ka Viitna–Arbavere tee jäävad vööndist välja. Vööndi põhjapiir jookseb Viitna–Arbavere teest kuni Kadrina–Viitna teeni samuti mööda katastriüksuse Loobu metskond 71 põhjapiiri. Kaitsealast jääb välja Loobu–Rõmeda tee äärde jääv Viitna küla hoonestatud ala ja parkla. Viitna sihtkaitsevööndi põhja- ja läänepiir ning osaliselt ka ida- ja lõunapiir on ühtlasi kaitseala välispiir.

Vöönd on kogu ulatuses riigimetsamaa. Suurem osa alast jääb katastriüksusele Loobu metskond 71 tunnusega 27301:002:0230 ja väiksem osa katastriüksusele Loobu metskond 72 tunnusega 27301:002:0230.

Viitna Pikkjärve ümbritsev metsaala on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse lähtuvalt vajadusest kaitsta seal leiduvaid loodusdirektiivi metsaelupaikasad. Ala jääb hooldatavaks sihtkaitsevööndiks, et ka edaspidi oleks kaitseala valitseja nõusolekul ja kaitsekorralduskava alusel võimalik avada vaateid järvele. Elupaigad katavad peaaegu kogu sihtkaitsevööndi ala. Elupaikasad ei esine kahel väga väikesel alal vööndi loode- ja edelaosas ning kaitseala kaguosas. Vööndi kaguosas kasvavad männimetsad vanuses 65–138 aastat ja inimõju metsadele on vähene. Edelaosas on männikud vanuses 87–97 aastat ja märgata on mõningast kuivendamise mõju. Loodeosas on vähese inimõjuga noored männi- ja segametsad vanuses 42–59 aastat. Neid metsaosasid vööndist välja tzoneerida ei saa, kuna nad moodustavad kõrval asuvate elupaikadega ühtse metsamassiivi.

Linajärve piiranguvöönd jääb kaitseala põhjaossa, Kadrina–Viitna teest itta. Vööndi põhjapiir kulgeb mööda Loobu–Rõmeda tee lõunaservas paiknevat katastriüksuse piiri. Maantee jääb kaitsealast välja. Vööndi idapiir, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, kulgeb mööda Linajärve ääres paikneva puhkekeskuse juurde viivat teed, kusjuures tee jääb vööndist välja. Vööndi lõuna- ja läänepiir ühtivad Viitna sihtkaitsevööndi piiriga. Piiranguvööndisse on tzoneeritud Kadrina–Viitna tee kogu kaitsealale jääv osa, piir jookseb mööda katastriüksuse piiri. Suurem osa vööndi maa-alast jääb riigimaale katastriüksusele Loobu metskond 72 tunnusega 27301:002:0230. Samale katastriüksusele jääb lisaks metsaalale ka 4,2 ha suurune Viitna Linajärv (keskkonnaregistri kood VEE2003800) ja väike osa

puhkekeskuse juurde minevast elektriliinist. Linajärve idakaldale jääb kaks eraomandis olevat kinnistut, milleks on Linajärve katastriüksus tunnusega 27301:002:0098 ja Linasauna katastriüksus tunnusega 27301:002:0096. Seal asub majutusteenust pakkuv Viitna puhkekeskus. Linajärve katastriüksus on suuremas osas metsamaa, kuid sinna jääb ka märkimisväärne õuemaala, Linasauna katastriüksus on peaaegu täies ulatuses õuemaala. Võõndis paikneb ka osa riigile kuuluvast 17142 Kadrina–Viitna tee katastriüksusest tunnusega 27301:002:2590, mis on sihtotstarbeld transpordimaa.

Viitna Linajärv ja seda ümbritsev metsaala on tzoneeritud piiranguvõõndisse, kuna sealsed metsaalad on vähem esinduslikud ja inimõjulised võrreldes sihtkaitsevõõndi metsadega ning Linajärv on tugevasti eutrofeerinud veekogu. Samas moodustavad piiranguvõõndisse jäävad alad koos sihtkaitsevõõnditega ühtse tervikliku järvi ümbritseva metsamassiivi. Piiranguvõõndis on lubatud sihtkaitsevõõndisse sobimatud tegevused, kuna seal leiduvad kooslused taluvad paremini inimõju. Linajärvel on näiteks lubatud kalapüük. Kaitsealuste liikide kaitse tagatakse isendikaitse kaudu.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevate loodusväärtuste kaitse vajadusega ning lähtunud kaitseala tzoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamusest (Silvia Pihu, 2008. a). Samuti on arvestatud riikliku keskkonnaseire programmi käigus tehtud Eesti väikejärvede seire tulemusi ning Keskkonnaameti tellimusel koostatud „Muda-lahnarohu, järv-lahnarohu, vesilobeelia, lamedalehise jõgitakja, ujuva jõgitakja ja vahelduvaõiese vesikuuse tegevuskava 2012–2016” 2010. ja 2011. a aruandes esitatud soovitusi. Kaitse-eeskirja koostamisel on arvestatud ka kaitsekorra mõjuga loodusala kaitse-eesmärkidele ja Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivate erisustega.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade ning maastikuilme soodsa seisundi ning on proportsionaalsed.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud kolme sihtkaitsevõõndisse ja ühte piiranguvõõndisse. Leebem kaitse-eeskirja seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada teadaolevate metsa- vee- ja soolupaikade ning nende seotud kaitsealuste liikide elupaikade säilimist.

Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja kinnitamise järgselt jõustub määrus kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määruses nr 109 „Lahemaa rahvuspargi, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine” tehakse järgmised muudatused: määruse pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „Lahemaa rahvuspargi ja Ohepalu looduskaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine”, punkti 1 alapunktid 5 ja 6 tunnistatakse kehtetuks.

Käesolev kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri kaitsealal jahipidamist. Vastavalt jahiseaduse § 3 lõikele 2 ei kuulu jahimaa hulka planeeringuga määratud puhkeala, kus ohutu jahipidamine ei ole võimalik. Kogu Viitna kaitseala territoorium on 29. mail 2000. a maavanema korraldusega nr 134 kehtestatud Lääne-Viru maakonnaplaneeringu alusel määratud puhkealaks. Kuna alal ei leidu poollooduslikke kooslusi, ei käsitle kaitse-eeskirja nende hooldamist. Pilliroo ja adru varumise lubamine on samuti jäetud käsitlemata. Adru järvede kallastel ei leidu ja pilliroogu kasvab sihtkaitsevõõndi järvede kallastel nii vähesel määral, et huvi selle varumise vastu puudub. Samuti ei reguleerita kaitse-

eeskirjaga olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutõid ja veerežiimi taastamist, kuna alal olemasolevad maaparandussüsteemid puuduvad ning looduslikku veerežiimi ei ole muudetud.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kogu kaitsealal kehtivad kaitsekorra üldpõhimõtted on kooskõlas looduskaitseeadusega, samas on määruuses sätestatud mõningaid erisusi. Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja teisi metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Kaitsealal ei ole kehtestatud ajalisi liikumispõranguid, kuna seal ei ole registreeritud häirimisele eriti tundlikke linnuliike, kelle sigimisedukuse seab ohtu inimeste liikumine pesapaiga ümbruses pesitsemise ajal. Seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine kooslusi ohtu ei sea. II kaitsekategooriasse kuuluva kährikseene (*Sparassis crispa*) ning teiste I ja II kaitsekategooriasse kuuluvate kaitsealuste taime- ja seeneliikide kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud looduskaitseeaduse § 55 alusel. III kaitsekategooriasse kuuluvate taimede, seente ja selgrootute loomade hävitamine ja loodusest korjamine on lubatud ulatuses, mis ei ohusta liigi säilimist selles elupaigas.

Telkimine ja lõkketegemine on kaitsealal lubatud vaid Linajärve piiranguvööndis eramaal omaniku loal. Viitna maastikualal saab telkida ja lõket teha vaid eramaal maaomaniku loal Linajärve ääres. Maaomanik on vastutav ohutuse ja ala korrashoiu eest. Telkimiseks ja lõkketegemiseks teisi alasid kaitsealal ei leidu, samuti ei saa neid sinna lähtuvalt koosluste kaitse vajadusest rajada. Kaitsealal on valdavaks metsatüübiks nõmme- ja palumännikud, mis on äärmiselt tuleohtlikud. Varem on mitmes kohas inimtegevuse tõttu toimunud metsapõlenguid, peamiselt on põlengud toimunud Pikkjärve põhjakalda läheduses. Telkimiseks sobivaid lagedaid alasid kaitsealal ei leidu. Ainsana on lagedaid alasid Pikkjärve kallastel, kuid Pikkjärve lähiümbruses ei saa telkimist ja lõkketegemist lubada. Pikkjärv on hävimisohus oligotroofne järv, kus kasvab mitu juba varem nimetatud hävimisohus kaitsealust veetaimeliiki. Telkimis- ja lõkkeala rajamine järve kaldale suurendaks oluliselt kallaste erosiooni ja olmekeemia kandumist järve, mis on oligotroofsetele järvedele tüüpilistele taimeliikidele tõsisteks ohuteguriteks.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ettenähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel, tehnovõrgurajatiste hooldustöödel, maatulundusmaal metsatöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitseala valitseja nõusolekul on maastikusõidukiga sõitmine lubatud suusaradade sissesõitmisel ja hooldamisel. Kavandatavad liikumispõrangute leevendused on kooskõlas looduskaitseeadusega ega sea ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist. Kaitseala valitsejal on õigus määrata, millised teed on mõeldud kaitsealal liiklemiseks ja millised teed tuleb liicluseks sulgeda, kuna see häiriks kaitsealuseid liike, ületaks inimõjule äärmiselt tundlike koosluste taluvuspiiri või halvendaks oluliselt nende seisundit. Erandjuhtudel on lubatud sõidukitega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine. Nendeks erandjuhtudeks on tehnovõrgurajatiste hooldustööd, metsatööd ja teadustegevus. Tehnovõrgurajatiste hooldamise vajaduse tingib see, et kaitseala põhjaosa läbivad

kaks suurt gaasitoru (EG Rakke–Loobu sideliin ja Kohtla-Järve–Tallinna I niit). Metsatööde vajadusega tuleb arvestada, kuna suurem osa kaitsealast on metsamaa. Osa metsamaast jääb piiranguvööndisse ja Viitna sihtkaitsevööndisse jääval metsamaal on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud koosluste hooldamine. Põllumaid kaitsealal ei leidu.

Sõidukitega sõitmiseks ettenähtud teed määratakse täpsemalt ära kaitsekorralduskavaga. Kaitsekorralduskavas esitatakse skeem selle kohta, millised kaitsealale jäävad metsateed on mõeldud liiklemiseks mootorsõidukitele, milliseid teid ja radu võib kasutada jalgrattaga liiklemiseks ja kus on lubatud ainult jalgsi matkamine. Väiksemad sihtkaitsevööndis paiknevad metsateed ja isetekkelised teed ei ole ette nähtud mootorsõidukitega liiklemiseks. Metsateede sulgemiseks kasutatakse liikluskorraldusvahendeid, milleks on liiklusmärgid. Tõkkepuid kasutatakse ainult äärmisel vajadusel väga hõreda külastatavusega piirkondades, kus pidev järelevalve teostamine on raske ja kus ilmnevad liiklemiskeelu eiramise probleemid. Isetekkelised teed suletakse tõkestuspostidega. Kaitseala läbivad laiad suusarajad ja sihid ei ole mootorsõidukitega liiklemiseks mõeldud teed, samas võib jalgratastega sõitmist seal lubada. Matkarajad on seevastu mõeldud jalgsi läbimiseks, kuna ala reljeefsuse tõttu põhjustab jalgratastega sõitmine rajapinnasele olulisi kahjustusi. Maastikusõidukiga suusaradade sissesõitmine saab toimuda ainult kaitseala valitsejaga kooskõlastatult, võimalik on tegevuse kooskõlastamine pikemaks ajavahemikuks.

Sõidukitega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukitega sõitmine kahjustab oluliselt kaitsealale tüüpilistele nõmme- ja palumetsadele omast hõredat alustaimestikku, mis liiklemise tulemusena kergesti hävib. Nõmmemännikutes kasvavad kuival ajal tallamist mittetaluvad samblikud, mis taastuvad pärast kahjustada saamist aeglaselt. Samuti on reljeefsetel aladel suurem oht erosiooni tekkeks, sõidukite ja maastikusõidukitega oosidel ja mõhnadel sõitmine põhjustaks suuremat kahju kui tasasel maastikul sõitmine. Madalamatel, rabastuvatel aladel taastub taimestik pärast kahjustada saamist aeglaselt. Pikkjärve kaldad on suures osas järsunõlvilised ja seetõttu eriti tundlikud erosioonile. Erodeeruva pinnase läbiuhtumine sademeveega avaldab tugevat mõju järvevee omadustele ja seeläbi ka taimestiku koosseisule.

Ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Lisaks on kaitseala vetel lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine Linajärvel ja Nabudi järvel. Pikkjärvel kui äärmiselt ohustatud järvekoosluse esinemisalal on ujuvvahendiga sõitmine keelatud, kuna ujuvvahendi tekitatud lainetus kahjustaks kaldataimestikku ja kaldaid ning liigutaks põhjaseteid. Ujuvvahendi vettelaskmine saaks toimuda ainult läbi kaldavööndi taimestiku. Ka kummipaadiga aerutamine kaldavööndi lähedal põhjustab setete liikumist ja aerudega lõhutakse taimestikku. Kaldavööndis kasvavad aga II kaitsekategooriasse kuuluvad taimeliigid, mis on omased ainult haruldastele oligotroofsetele järvedele. Järv-lahnarohi ja vesilobeelia kuuluvad isoetiitide rühma, mille üks füsioloogiline eripära on võime kujundada endale veekogude kaldavööndi põhjas sobiv stabiilses seisundis hapnikurikas kasvupinnas. Kasvupinnase kahjustamine raskendab taimede levikut. Seega on setete liigutamine veekogu põhjas taimedele kahjulik. Nabudi järves ja Linajärves on mootorita ujuvvahendiga sõitmine lubatud, kuid nii sisepõlemis- kui elektrimootoriga ujuvvahendiga sõitmiseks on järved väikesed. Mootoriga ujuvvahendi liikumisest tulenev lainetus häiriks tugevasti vett elupaigana kasutavaid kahepaikseid ja putukaid ning põhjustaks setete tugevat liikumist, mis omakorda kiirendaks järvede eutrofeerumist ja selle tulemusena alanud kinnikasvamist.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet; koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid; kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut; anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks; anda projekteerimistingimusi; anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks. Samuti on kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud kaitsealal lisasöötajahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik kaitsealuste liikide elupaikade ja väärtuslike metsa-, soo- ja veeökosüsteemide kaitse tagamiseks. Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit: Nabudi, Pikkjärve ja Viitna sihtkaitsevöönd. Vööndite kaitse-eesmärkides ei korrata kaitseala üldiseid kaitse-eesmärke, vaid tuuakse välja igale kindlale vööndile eriomane eesmärk. Seega ei rõhutada vööndite kaitse-eesmärkides kogu maastiku kaitse olulisust, kuna see on oluline kaitse-eesmärk kogu kaitsealal.

Nabudi sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Nabudi sihtkaitsevööndi alale jäävad elupaigatüübid vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), milleks on Nabudi järv (keskkonnaregistri kood VEE2004000), rabad (7110*), nokkheinakooslused (7150), okasmetsad oosidel ja moreenikuhatistel e sürjametsad (9060) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Suurem osa alast jääb metsade alla. Enamjaolt on alal enamuspuuliigiks mänd ja metsatüübilt on peamiselt tegemist nõmmemetsadega, kuid leidub ka ohtra kuuse järelkasvuga palumännikuid. Männikute vanus on 60–140 aastat. Mõhnadevahelistes niisketes sulglohkudes ja madalamatel aladel kasvavad siirdesoo- ja rabametsad. Järveelupaigaks on 0,6 ha suurune limnoloogiliselt tüübilt pehmeveeline miksotroofne e segatoiteline Nabudi järv, mida kirde-, lõuna- ja lääneosas ümbritseb raba.

Kaitsealustest taimeliikidest kasvab vööndi metsades III kaitsekategooriasse kuuluvat roomavat öövilget (*Goodyera repens*). Liike on selles piirkonnas vähe uuritud, kuid arvestades elupaigatüüpide mitmekesisust, on ala potentsiaalseks elupaigaks mitmele kaitsealusele liigile. Koosluste vaheldumine ja vähene inimõju alale loob head tingimused liigilise mitmekesisuse säilimiseks.

Pikkjärve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on veeökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Vööndis esinevaks elupaigatüübiks on liiva-alade vähetoitelised järved (3110). Kaitsealustest taimeliikidest leidub Pikkjärves II kaitsekategooriasse kuuluvaid liike: järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*), lamedalehine jõgitakjas (*Sparganium angustifolium*) ja ujuv jõgitakjas (*Sparganium gramineum*). Pikkjärv on veetüübi (VRD) järgi pehme- ja heledaveeline järv ning limnoloogiliselt tüübilt kuulub Euroopas ja Eestis eutrofeerumise tõttu üha haruldasemaks jäävate oligotroofsete e vähetoiteliste järvede hulka. Elupaiga suure ohustatuse tõttu on ohustatud ka järves kasvavad oligo- ja semidüstroofsetele järvekooslustele omased taimeliigid.

Kaitse-eeskirjaga sätestatakse rangeimad piirangud Viitna Pikkjärve kaitseks. Viitna Pikkjärv kuulub nende Eesti väikejärvede hulka, kus toimub igal aastal keskkonnaseire programmi käigus seire. Seega on Pikkjärve seisundist olemas hea ülevaade. Pikkjärve iseloomustab ökoloogilise seisundi järsk halvenemine suvekuudel. 2011. aastal seirati riikliku keskkonnaseire programmi käigus järve neljal korral: mais, juulis, augustis ja septembris. Üldfosfori sisalduselt jäid veesamba keskmised igal seirekorral kesisesse ökoloogilisse seisundiklassi. Üldfosfori näitajad on olnud kõrged ka varasematel aastatel. Üldlämmastiku sisalduselt olid veesamba keskmised suvekuudel kesises ökoloogilises seisundiklassis, kevadel ja sügisel heas seisundiklassis. Eelnevate aastatega võrreldes on leidnud aset mõningane üldlämmastiku sisalduse langus. Klorofüll-a sisalduselt olid 2011. aasta veesamba keskmised väga heas ökoloogilises seisundiklassis, juulis väga halvas klassis, augustis kesises klassis ja septembris tõusis taas heasse ökoloogilisse seisundiklassi.

Vastavalt Eesti väikejärvede seire 2010. aasta aruandele on vee keskmine läbipaistvus järves 3,7 m, orgaaniliste ainete sisaldus on madal. Vee pH ja hapniku tase on järves väga muutlik. 2007. aastal oli juulis ja augustis vesi põhja lähedal hapnikuta. Fütoplanktoni näitajate alusel oli 2010. aastal järve seisund hea ja fütoplanktoni liigilises koosseisus olid esindatud oligotroofse nõudlusega liigid. Põhiline probleem on näitajate taseme tõus suve teisel poolel, seda eriti põhjas ja põhjalähedastes kihtides. Biomass järves on madal, v.a järve põhjas juulis ja augustis. Liikide arv on keskmine kuni kõrge. Järve troofsus e toitelisus on suurenenud alates 2005. aastast ja pH tase on suurenenud alates 1995. aastast. Selle peamiseks põhjuseks on suur fosforiühendite sisaldus järves.

„Muda-lahnarohu, järv-lahnarohu, vesilobeelia, lamedalehise jõgitakja, ujuva jõgitakja ja vahelduvaõiese vesikuuse tegevuskava 2012–2016” koostamise käigus inventeeriti Viitna Pikkjärve 2011. aastal. Oligotroofsetele järvedele tüüpilistest kaitsealustest taimedest leiti järvest järv-lahnarohu (*Isoetes lacustris*), vesilobeeliat (*Lobelia dortmanna*) ja jõgitakjaid (*Sparganium sp.*). Varem on Pikkjärves registreeritud nii lamedalehist (*Sparganium angustifolium*) kui ka ujuvat jõgitakjat (*Sparganium gramineum*). Kõik Viitna Pikkjärves esinevad kaitsealused veetaimed on kaitsevajaduse ja ohustatuse poolest lähenemas I kaitsekategooriale.

Vesilobeelia on vähetoiteliste järvede karakterliik. Elujõulised asurkonnad on Eestis säilinud ainult seitsmes järves, 30 aastat tagasi leidis taimi 12 järves. Kuna vesilobeelia kasvab madalveevööndis, enamasti 0,5 m sügavusel, ohustab teda kõige enam otsene purukstallamine. Viitna Pikkjärves on kalda ääres kasvav taimestikuvöönd katkendlikuks muutunud, samas leidub taimi salguti kogu kalda ulatuses, v.a põhjakalda supluskohta juures. Vesilobeeliat ohustab ka toitelisuse tõus järves, kuna siis

asuvad pilliroog ja suurekasvulised tarnad taimi välja tõrjuma. Suure biomassiga taimede vohamisel tekib järve põhja laguproduktidest hapnikuvaene mudakirme, mis on taimedele sobimatu kasvupinnas.

1981. aastal leiti Eestis spetsiaalse uuringu käigus järv-lahnarohtu 22 järves, 2000.–2010. aastatel taasuuritud järvedest leidis taime vaid 14 järves. Järv-lahnarohu ohtrus Pikkjärves on olnud tagasihoidlik ja muutlik. Kuna järv-lahnarohi kasvab meie järvedes 0,5–2 m sügavusvööndis, ohustab taime mehaaniline hävitamine e tallamine mõnevõrra vähem kui vesilobeeliat. Samas on taim väga tundlik valgusolude suhtes. Toitesoolade lisandumisel leiavad järvedes aset tativetika (*Gonyostomum semen*) õitsengud, mis vähendavad tublisti vee läbipaistvust, ja vee all kasvavaid taimi katab paks epifüütide kiht, mis takistab peremeestaimede fotosünteesi. Samuti halvendavad vetikate ja teiste taimede lagunemisel vette sattunud orgaanilised ained hapnikuolusid põhjas. Viitna Pikkjärves ohustavad järv-lahnarohtu kõige enam kõdu ja epifüütide kirme.

Lamedalehist jõgitakjat leidis 1980-ndatel umbes 30 kasvukohas, neist pooled asurkonnad on praeguseks hävinenud. 2011. aastal leiti Pikkjärvest ainult vegetatiivseid jõgitakja taimi, kuid liik registreeriti Pikkjärves 2009. aastal. Salguti leidis taime mitmel pool 1 m sügavusvööndis, kahtlustada võib taime hübriidiseerumist, kuna järvest on leitud varem nii ujuvat kui ka liht-jõgitakjat. Liigi kasvuvõimalusi vähendab rabakallastega järvede düstrofeerumine, kuna humiainete järjest suurema osakaalu tõttu ja turbamuda settimiseega väheneb liivaste kallaste osakaal. Kallaste rabastumine leiab aset ka Pikkjärves. Rabastumisprotsess on väikese ulatusega ja aeglane. Kaitsekorra järgimisel ei ohusta see järvekooslust tervikuna ja eraldi tegevusi selle peatamiseks ette võtta pole vaja.

Ujuv jõgitakjas on piiratud levilaga ning temast on teada üsna vähe. On tõenäoline, et Eesti on üheks vastutavaks riigiks ujuva jõgitakja püsimise eest. Ujuvat jõgitakjat on Eestis viimasel ajal leitud 11 järves, taime ei ole leitud Põhja-Eestist. Ka Pikkjärvest on leitud vaid hübriidsuskahtlusega või vegetatiivseid taimi. Taim vajab kasvuks selget vett ja kõva põhja. Ohutegurid on taimel sarnased varem kirjeldatud liikidega.

Tegevuskavas välja toodud taimi ohustavatest teguritest on Viitna Pikkjärve puhul suurimateks ohuteguriteks eutrofeerumine e rohketoiteliseks muutumine, kallaste erosioon ja puhkajate tegevus. Samad tegurid ohustavad ka järveelupaika tervikuna. Seega on kaitse-eeskirjas piirangute kehtestamisel arvestatud eelkõige nende ohutegurite piiramise vajadusega. Tegevuskavas toodi välja, et Pikkjärve kui elupaika mõjutab kõige enam puhkajate tegevus. Järve kaldad on tallamisest tugevasti kahjustatud, mis on põhjustanud erosiooni, ja suplejate liigne arvukus madala puhverdusvõimega järves põhjustab veekvaliteedi halvenemist suvekuudel, mis toob omakorda kaasa eutrofeerumisprotsessi kiirenemise. Samuti vajavad puhkajate eest kaitset kaldavööndis kasvavad kaitsealused taimed.

Viitna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsaökosüsteemide tutvustamine ja kaitse ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Ökosüsteemide tutvustamine on oluline kõikides sihtkaitsevööndites, kuna alale on rajatud kõiki vööndeid puudutav Viitna looduse õpperada. Viitna sihtkaitsevööndis esinevateks elupaigatüüpideks on okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sūrjametsad (9060) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Vööndi metsad on valdavalt küpsed nõmme- või palumännikud, lausmännikud vahelduvad männi-kuuse segametsadega. Metsad on

erivanuselised, vanemad metsaosad on üle 150 aasta vanad. Elupaigatüüpidest on valdavaks piirkonnale tüüpilised sürjametsad. Viitna järvede ümbruse metsad kasvavad liivasel, kohati moreeniga kaetud oosidel ja mõhnadel, enamuspuuliigiks on mänd ning metsad on valgusküllased. Siirdesoo- ja rabametsi leidub väikeste laikudena madalamatel aladel ooside ja mõhnade vahel. Viitna sihtkaitsevööndisse jääv ala on varem kuulunud piiranguvööndisse, on kõrge külastatavusega ning seal on looduse õpperada, suusarajad ja Kadrina–Viitna tee kõrvale rajatud parkimisala. Varem on metsa esteetilise ilme säilitamiseks, vaadete avamiseks järvele ja radade hooldamise eesmärgil teostatud vähesel määral raieid.

Kaitsealustest liikidest on vööndis olulisimad vööndi põhjaosas ja keskosas maantee ääres registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluv kährikseen (*Sparassis crispa*) ning ulatuslikul alal esinev III kaitsekategooriasse kuuluv taimeliik roomav öövilge (*Goodyera repens*). Vööndis on veel karukolla (*Lycopodium clavatum*), hariliku ungrukolla (*Huperzia selago*), kuradi-sõrmkäpa (*Dactylorhiza maculata*) ja pruunika pesajuure (*Neottia nidus-avis*) kasvukohad. Need taimeliigid kuuluvad III kaitsekategooriasse. Vööndi vanad metsad on elupaigaks II kaitsekategooriasse kuuluvatele käsitiivalistele. Pikkjärve ümbruse metsades on registreeritud põhja-nahkhiire (*Eptesicus nilssonii*), pargi-nahkhiire (*Pipistrellus nathusii*), tõmmu- või habelendlase (*Myotis brandtii/mystacinus*), suurkõrva (*Plecotus auritus*) ja veelendlase (*Myotis daubentonii*) esinemine. Vööndi kagupiiril on registreeritud III kaitsekategooriasse kuuluva linnuliigi hiireviu (*Buteo buteo*) esinemine. On tõenäoline, et kaitsealuseid liike leidub alal veelgi.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas rohkem kui 50 osalejaga ning ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas rahvaürituse korraldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohaks on kaitsealal Viitna looduse õpperada. See tähendab, et looduse õpperajal on ilma kaitseala valitseja nõusolekuta lubatud korraldada kuni 50 osalejaga rahvaüritusi. Suuremate ürituste puhul on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Muudes kohtades on sihtkaitsevööndis rahvaürituste korraldamine lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Enamasti on sihtkaitsevööndis levinud tallamisõrnad looduslikud kooslused ning need on inimpelglike kaitsealuste liikide elupaigad, mistõttu rahvaürituste korraldamist sihtkaitsevööndis piiratakse ja inimesed suunatakse ettevalmistatud õpperadadele, mis annavad hea ülevaate kaitseala kaitseväärtustest ning kus on võimalik korraldada rahvaüritusi, tekitamata loodusele suuremat kahju. Viitna maastikukaitseala on küllaltki väike, mistõttu rahvaürituste lubamine väljaspool selleks ettenähtud kohti koormab oluliselt koosluste talumisvõimet. Looduskaitseaduse alusel on rahvaürituse korraldamine sihtkaitsevööndis keelatud, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Seega on Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis rahvaürituse korraldamise lubamine oluline leevendus.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus ja Viitna sihtkaitsevööndis koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Loetletud tegevused on looduskaitseaduse § 30 lõikes 4 kirjas tegevustena, mida sihtkaitsevööndis võib kaitse-eeskirjaga lubada, kui need tegevused kaitsealust objekti ei kahjusta.

Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikke tegevusi lubatakse, et võimaldada looduskaitsealuste tööde tegemist kaitsealuste liikide elupaikade seisundi parandamiseks. Toitainete osakaalu järsu tõusu korral Pikkjärves võib tekkida vajadus piirata rohketoitelistele järvedele omaste suurekasvuliste taimede levimist, kuna need hõivavad vähetoitelistele järvedele omaste taimede kasvukohad ja nende kiire paljunemine kiirendab järve eutrofeerumisprotsessi veelgi. Kaitsekorralduslikke töid tehakse kaitsealal kaitsekorralduskava alusel.

Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis olemasolevate rajatiste hooldustöid. Kaitseala sihtkaitsevööndites ei ole ühtegi majapidamist ega hoonet, seega ei ole tarvidust kaitse-eeskirjaga lubada hoonete hooldustöid. Olemasolevateks hooldust vajavateks rajatisteks kaitsealal on teed, parkla, tehnovõrgurajatised, looduse õpperada, infotahvlid ja teeäärsed piirded. Peamiseks hooldustööks teedel ja radadel on maha kukkunud ja murdunud puude eemaldamine ning ohtlike puude raie, samuti võsa eemaldamine teede ja radade äärest. Teede ja radade hooldustöödeks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Kooskõlastuse väljaandmisel saab kaitseala valitseja seada tingimusi, millega teede ja radade hooldamisel peab arvestama, et ala loodusväärtused kahjustada ei saaks. Samuti on kaitseala valitsejal ülevaade kaitsealuste liikide ja koosluste leviku kohta alal ning ta on seega pädev otsustama, milliseid radu suusaradadeks kasutada saab. Kaitseala valitseja ei saa lubada radade laiendamiseks suurte puude raiet raja kõrval, kuna see kahjustab oluliselt metsaelupaikasad, samuti ei saa lubada pinnase kahjustamist suusaradade tasandamise eesmärgil. Kaitseala üks olulisem kaitse-eesmärk on olemasolevate pinnavormide ehk Viitna oosistiku kaitse ja säilitamine. Raietööd on vajalikud ka elektriliinide ja gaasitrassi hoolduseks.

Kaitse-eeskiri lubab koosluste kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile. Kuna Viitna järvede ümbrust on pikalt kasutatud puhkealana, on seal varem regulaarselt tehtud väiksemaid raietöid, et tagada puhkajatele meelepärase valgusküllase ja avatud metsamaastiku olemasolu. Kuna kaitseala kuulub praegu loodusala Natura 2000 võrgustikku, on kaitseala valitsejal kohustus tagada seal registreeritud metsaelupaikade kaitse. Alal on valdavad sūrjametsad, mis hooldustöid tegelikult ei vaja. Koosluste kujundamist planeeritakse kaitsealal pigem esteetiliste väärtuste säilimise eesmärgil. Pikkjärve ümbruses on vajalik vaadete avamine järvele ja seetõttu lubab kaitseala valitseja Pikkjärve ümbruses kaitsekorralduskava alusel teha raiet. Viitna sihtkaitsevöönd on määratud hooldatavaks sihtkaitsevööndiks. Koosluste kujundamine toimub kaitsekorralduskava alusel.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus; loodusvarade kasutamine; uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks ning rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks; kalapüük Nabudi järves ja Pikkjärves, välja arvatud kalapüük Pikkjärve jääl; rahvaürituse korraldamine Pikkjärve sihtkaitsevööndis ning vetteminek Pikkjärve kaldalt, välja arvatud põhjakaldalt kaitseala valitseja poolt tähistatud kohast. Piirangud on kooskõlas looduskaitseaduse § 30 lõikega 2.

Kaitse-eeskirjaga ei tehta leevendusi majandustegevuse ja loodusvarade kasutamise osas, kuna need tegevused seaksid ohtu kaitseala loodusväärtuste säilimisele. Majanduslikeks huvideks oleksid piirkonnas kindlasti metsaraiete tegemine ja turismi arendamine. Metsaraiet hävitaks metsaelupaigad, metsaraiete lubamist sihtkaitsevööndis majanduslikel eesmärkidel ei võimalda ka looduskaitseadus. Turismi arendamine kaitseala sihtkaitsevööndites tõstaks oluliselt

külastuskoormust. Samas on külastuskoormus alal niigi liiga suur, eriti tugevalt on külastajate suure arvu tõttu kannatada saanud Pikkjärve ümbrus. Majutusteenuste pakkumisega kaitsealal tegeleb Viitna puhkekeskus, mis paikneb piiranguvööndis. Sihtkaitsevöönd on mõeldud peamiselt loodusväärtuste tutvustamiseks, Pikkjärve põhjakallas ja looduse õpperada on avatud kõigile.

Looduskaitseeadus annab võimaluse lubada tootmisotstarbeta hoone püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Kaitse-eeskiri ei näe ette hoonete püstitamist kaitseala sihtkaitsevööndis, kuna sihtkaitsevööndite maa on kas metsamaa või järvealune maa ning hoonete püstitamiseks ei ole vajadust ega sobivaid kohti. Lagedad alad on ainult järvede kallastel, kuhu veekogude kaitse vajadusest lähtuvalt ei saa ehitamist lubada. Samuti ei ole tarvidust püstitada hoonet maastike hooldamise eesmärgil, kuna alal ei leidu poollooduslikke kooslusi. Hoonete ehitamine saab toimuda ainult piiranguvööndis. Kaitseala jaoks on vajalik külastustaristu parandamine ning Pikkjärve ja Nabudi järve kalda kaitseks tallamise eest erosiooniohtlikesse kohtadesse piirete ja laudradade paigaldamine. Seega on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks. Laudradade, treppide ja piirete rajamine võib osutada vajalikuks ka õpperaja järskudel nõlvadel või rabastunud aladel. Kuna ala külastuskoormus on suur, on alale kindlasti vajalik paigaldada lisainfotahvleid ja -viitasid. Samuti tuleb tähistada kaitseala vööndite piirid. Tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks võib osutada vajalikuks kinnistule juurdepääsu tagamisel või kommunikatsioonide paigaldamisel läbi sihtkaitsevööndi.

Kaitse-eeskirjaga sätestatakse nõue, et vetteminek Pikkjärve kaldalt, v.a põhjakaldalt, on keelatud. Piirang on vajalik, kuna Pikkjärves registreeritud kaitsealused II kaitsekategooriasse kuuluvad taimed kasvavad järve kaldavööndis. Vetteminekul ja taimestikulis liikudes vigastavad ujuvad taimi ning panevad kasvusubstraadiks olevad põhjasetted liikuma, mis rikub taimede kasvuks vajaliku stabiilse kasvukeskkonna. Järve liivast põhjakallast on pikka aega kasutatud suplusrannana ja sinna koguneb igal suvel kõige suurem hulk suvitajaid, seal on taimestikuvöönd hävinenud. Et kindlustada kaitsealuste taimede säilimine järve teistes osades ja vähendada kallaste edasist erodeerumist, suunatakse suvitajad järve põhjakaldale. Külastajate suunamine planeeritakse Keskkonnaameti ja Riigimetsa Majandamise Keskuse koostöös. Kohapeal kasutatakse keelust teavitamiseks infotahvleid, keelumärke ja piirdeid. Samuti teavitatakse külastajaid vettemineku keelust kaitseala voldikutes ja muudes meediakanalites.

Samadel põhjustel on vegetatsiooniperioodil keelatud kalapüük Pikkjärves. Kalapüügi käigus tallatakse kaldaid ja vigastatakse kaitsealuseid taimi. Talvisel ajal on Pikkjärve jäält kalapüük lubatud, kuna jäätunud kaldaid kahjustab tallamine oluliselt vähem ja kaldavööndis kasvavad taimed on puhkestaadiumis, jääl liikumine ei avalda mõju ka põhjasetetele. Kalapüük on keelatud ka Nabudi järves, kuna tegemist on väga väikese õõtsikkallastega järvega, mis on tallamise suhtes õrn aasta läbi. Lisaks kaitse-eeskirjaga kehtestatavale liikumispiirangule on Pikkjärve ümbruses edaspidi eesmärgiks suunata külastajaid ka muude kaitsekorralduslike meetmete abil. Järve ümbrusesse paigaldatakse lisainfotahvleid ja suunaviitasid ning eriti tugevasti kahjustatud kaldaosadesse lisatakse piirded. Mõnes kohas on vajalik laudraja või -platvormi lisamine ning järveäärse jalgraja pinnase kaitsmine võrgu või muu kattega. Järve ümbruse tallamise tulemusena on järve kallastel kasvavad puud saanud kahjustada, kuna nende juurestiku ümber ei ole säilinud kasvusubstraati ja juured on saanud tugevasti vigastada.

Kaitse-eeskirjaga keelatakse Pikkjärve sihtkaitsevööndis rahvaürituste korraldamine. Järv ja järve ümbrus on liigest külastuskoormusest tuleneva mõju tõttu tugevasti kannatada saanud. Liigest külastajate arvust tulenevad negatiivne mõju on visuaalselt vaadeldav: järve kaldad ja metsaalune on väga tugevasti tallatud, järve ümbrus on prahistatud, taimestikku on mehaaniliselt hävitatud. Vee kvaliteet halveneb kõige enam juulis, kui puhkajate arv on kõige suurem. Järve ökoloogilise seisundi halvenemise peamine põhjus on liigne fosforiühendite osakaal vees, mis suureneb sageli inimeste kehavedelike sattumisel vette. Kuna Viitna Pikkjärv on pehmeveeline madala puhverduisvõimega oligotroofne järv, siis põhjustab vähenegi reostus õitsengu, mille tulemusena veekvaliteet halveneb järsult. Rahvaüritused järvel toovad järve ümbrusesse korraga suure hulga külastajaid ja populariseerivad järve ujumiskohana, suurendades inimeste huvi Viitna Pikkjärve ääres puhkamise vastu. Rahvaürituste korraldamisel soovitakse järve kallastele omakorda püstitada ajutisi rajatisi ja suureneb pargitud sõidukite arv Kadrina–Viitna teel. Parkimiskohtade vähesuse tõttu pargitakse sõidukeid metsa all ja varem on ürituste ajal sõidetud autodega ebaseaduslikult Pikkjärve põhjakaldale.

2011. aasta juulis loendas Keskkonnaamet Pikkjärve ääres viibivaid puhkajaid. Soojadel suvepäevadel viibis keskpäeval ajal järve ääres korraga üle 200 inimese. Kuigi kõige suurem puhkajate hulk oli järve põhjakaldal, viibis inimesi kogu idakalda ulatuses ja ka lõunakaldal. Idakaldale on ligipääs mugav, kuna see jääb Kadrina–Viitna tee äärde. Kaitsekorralduse eesmärk ei ole puhkajate viibimise täielik keelamine Pikkjärve ääres, vaid eelkõige nende suunamine järve põhjakaldale ja nende arvu vähendamine, mille tulemusena väheneb külastuskoormusest tekkinud negatiivne mõju kooslustele. Viitna maastikukaitseala tuleb tutvustada eelkõige kui loodusväärtuste poolest rikast piirkonda.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on üks Linajärve piiranguvöönd, mis jääb kaitseala idaossa Linajärve ümbrusesse. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja kaitseala maastikuilme säilitamine, maastiku ja metsaökosüsteemide tutvustamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Piiranguvööndisse jäävad piirkonna majanduslikult kasutatavad ja looduse poolest vähem väärtuslikud alad.

Kogu vööndi metsala on kaardistatud Natura elupaigatüübiks okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060). Linajärve piiranguvööndi metsad on Viitna sihtkaitsevööndi metsadest veidi nooremad – tegemist on keskealiste ja küpsete metsadega. Vanemad metsaalad kasvavad väikestel aladel: nimetada võib vööndi põhjaossa Loobu–Rõmeda maantee äärde jäävat 177-aastast männikut. Vööndis ei leidu lausmännikuid. Kuigi valdavalt on domineerivaks liigiks mänd, on enamjaolt siiski tegemist segametsadega. Võrdlemisi palju kasvab alal kuuski ja kaski, vähesel määral halle leppi. Vööndis on ka tugevam inimõju, kuna sinna jääb Linajärve-äärne Viitna puhkekeskuse ala. Kuigi on tegemist sürjametsadega, on piiranguvööndi metsaalade piirkonnale omane tüüpilisus madalam, kuna sealne maastik on tasasem ja vähem liivane. Kuna ala on ka varem kuulunud piiranguvööndisse, on sealsetid metsaalasid vähesel määral majandatud. Samuti on maantee ja puhkekeskuse vahelisele alale jäävad metsad suure külastuskoormusega ja inimõjulised.

Vööndisse jääv Linajärv (keskkonnaregistri kood VEE2003800) on limnoloogiliselt tüübilt pehmeveeline eutroofne e rohketoiteline ning veetüübilt (VRD) pehme- ja heledaveeline järv. Kuna Linajärve põhi on mudane, siis ei ole järv suplejatele ahvatlev ja suplejatest tuleneva reostuse osakaal järves on väike. Järve kaldavööndi madalamas osas ei kasva kaitsealuseid taimi. Ainsana on seal kunagi registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluva ujuva jõgitakja (*Spartanium gramineum*)

esinemine. Samas ei ole viimastel aastatel Põhja-Eestist kindlaid tõendeid taime esinemise kohta, kuna järvedest on leitud ainult vegetatiivseid isendeid. Kui taime Linajärves esineb, ei ole Linajärve näol tegemist taimele tüüpilise kasvukohaga ja tugeva elujõulise asurkonna teke Linajärves ei ole tõenäoline. Linajärve kaldad on madalad, järve põhjaosa on soostunud. Tallamiskoormuse negatiivne mõju järve kallastele ei ole ulatuslik. Kaitsealustest liikidest on järves vajalik kaitsta kahepaikseid, kelleks on III kaitsekategooriasse kuuluvad tähnikvesilik (*Triturus vulgaris*) ja kärnkonn (*Bufo bufo*). Rangete piirangute seadmine puhkajate tegevusele ei ole vajalik.

Teistest kaitsealustest liikidest on alal registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluva kährikseene (*Sparassis crispa*) kasvukoht ning järve ümbruse metsasid kasutavad elupaigaks II kaitsekategooriasse kuuluvad põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) ja pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*).

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega. Linajärve ääres paikneb puhkajatele majutusteenuseid pakkuv Viitna puhkekeskus. Kaitsekorralduse üks eesmärk on suunata puhkajatega seotud tegevused piiranguvööndi alale, et vähendada külastusest tulenevat koormust sihtkaitsevööndites.

Kalapüük Linajärves on lubatud, kuna järve kaldad ei ole niivõrd tallamisõrnad ja mõõdukas kalapüük ei kahjusta järvekooslust. Kalade arvukuse piiramine mõjub positiivselt kahepaiksete arengule, kuna kahepaiksete vastsed on kaladele söögiks. Nagu eespool mainitud, on Linajärvel lubatud ka mootorita ujuvvahendiga sõitmine.

Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ehitiste püstitamine väljakujunenud õuealal, tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine ning rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks. Looduskaitseeseaduse § 31 keelab piiranguvööndis ehitise püstitamise, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Kaitse-eeskirjaga on tehtud ehitamise osas olulisi leevendusi. Õueala, kuhu kaitse-eeskirjaga nähakse ette ehitamise võimalikkust, jääb Viitna puhkekeskuse maadele, kuhu on juba varem püstitatud suurel hulgal külastajate majutamiseks mõeldud väiksemaid puithooneid, samuti paikneb järve kaldal saun. Seega võimaldatakse kaitse-eeskirjaga puhkekeskuse arendamist. Ülejäänud osa piiranguvööndist on järvealune maa, metsamaa või transpordimaa ning seega ei ole hoonete ehitamine mujal võimalik. Metsamaale ehitamine muudaks oluliselt ala maastikulist ilmet, maastikuliste väärtuste säilitamine on Viitna maastikukaitseala üheks olulisemaks kaitse-eesmärgiks. Samuti on metsakooslused liigiliselt mitmekesised. Tee- ja tehnovõrgurajatiste püstitamise lubamine on vajalik, et võimaldada kommunikatsioonide ning kergliiklustee rajamist. Kaitseala tarbeks rajatiste püstitamine on vajalik, et täiendada või muuta õpperada ning lisada infotahvleid. Plaanis on rajada õpperada parklast Linajärve äärde ja loodusõppe otstarbel kasutatav platvorm Linajärve edelakaldale. Need on vajalikud, et Linajärve saaks huvilistele tutvustada nii, et järveni jõudmiseks ei peaks läbima puhkekeskuse õueala, mis on eramaa. Mujalt on järvele ligipääs praegu raskendatud, kuna kaldad on osaliselt soised.

Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas. Rahvaürituste korraldamine piiranguvööndis ei kahjusta oluliselt olemasolevaid kooslusi, kui üritusi korraldatakse nii, et arvestatakse loodusväärtuste paiknemisega, ja pärast üritust ala korrastatakse. Kaitseala valitseja nõusolek ehitustegevuseks ja rahvaürituse korraldamiseks on vajalik, et kaitseala valitseja saaks piiranguvööndis esinevate looduväärtuste, näiteks kaitsealuste liikide kaitseks tingimusi seada. Samuti on kaitseala valitsejal rohkem informatsiooni ala kaitseväärtuste kohta ja ta oskab anda soovitusi tegevuste paremaks korraldamiseks.

Piiranguvööndis on lubatud metsa majandamine. Looduskaitsealade keelab piiranguvööndis uuendusraied, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Linajärve piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie langi pindalaga kuni 2 ha. Piiranguvööndis ei ole ühtegi kuuse enamusega puistut, kus metsaseaduse alusel turberaie teha ei saa. Seega pole lageraie lubamine vajalik. Lageraie muudaks järvede ümbruse metsaala ilmet. Vastavalt looduskaitsealade §-le 31 võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks. Kuna piiranguvööndis asuvad looduskaitsealalt olulised ja vanad puistud, siis on lubatud turberaie üksnes 2 ha suuruse langina. Kaitseala üheks eesmärgiks on säilitada olemasolev maastikupilt, milleks on järvi ümbritsevad metsased oosid. Kaitseala metsi on siiani majandatud kaitsemetsana, mistõttu asuvad piiranguvööndis küllaltki vanad männikud, kohati 120–140-aastased (19,2 ha, 53,3% piiranguvööndi metsade pindalast). Puistu vanus varieerub 60 aastast 140 aastani, ühel eraldisel on puistu vanus üle 170 aasta. Piiranguvööndis asuvad puistud on määratud elupaigaks okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060).

Piiranguvööndis on üks II kaitsekategooriasse kuuluva kährikseene (*Sparassis crispa*) kasvukoht. Kährikseene leiukohti on Eestis registreeritud vaid 11 ja neist kolm asuvad Viitna maastikukaitsealal. Kaks leiukohta asuvad Viitna sihtkaitsevööndis. Erast Parmasto väitis, et kährikseen on Eestis haruldane peamiselt seetõttu, et sobivaid kasvukohti, milleks on vähese inimõjuga ehk kaua häirimata kasvanud väga vanu metsi, on vähe ja need on üksteisest eemal. Kährikseene viljakehad kasvavad suvest sügiseni vanade mändide all või tüve alusel. Viitna maastikukaitseala paistab silma just vanade männimetsade osakaalu tõttu. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on muu hulgas elustiku mitmekesisuse ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Langi suuruse piiramisega turberaie puhul ja lageraie keelamisega hoitakse ära liikidele ebasobivate suurte lankide teke ning tagatakse metsase maastikuilme säilimine. Piiranguvööndi metsad on peamiselt küpsed männikud, mida on turberaiega võimalik uuendada. Kaks hektarit on langi piisav suurus, et tagada männikute looduslik uuenemine. Suuremad langid ei uuene looduslikult nii efektiivselt ja taastamise peab sekkuma inimene. See nihutab omakorda paigast metsade loodusliku tasakaalu. Kuna keskmise eraldise suurus Eestis on alla kahe hektari, siis ei ole selline piirang suur. Väikese langi suurusega turberaie tagatakse maastikuilme säilimine, puistu vanade metsade suur osakaal, erivanuselisus, koosluste ja liikide kaitse, sellega hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris ning majandatakse metsi pikema aja vältel.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud Linajärve veetaseme ja kaldajoone muutmine, uute veekogude rajamine, uue maaparandussüsteemi rajamine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Samuti on piiranguvööndis keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kui pinnas seda võimaldab,

võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu. Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseaduse § 31 lõikest 2 ja on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele.

Kaldajoone muutmine ja uue veekogu rajamine on enamasti olulise keskkonnamõjuga, mistõttu sellisel väiksel kaitsealal nagu Viitna maastikukaitseala peab see olema keelatud. Viitna järved on looduslikud järved ja nende koosluste kaitse on seatud kaitseala üheks peamiseks kaitse-eesmärgiks. Kaldajoone muutmine muudaks oluliselt maastikulist ilmet, mis on vööndi üks peamine kaitse-eesmärk. Uute veekogude rajamiseks alal sobivaid kohti ei leidu, kuna järve ümbritsevad peamiselt kuivad männimetsad, samuti on suur osa metsaalast Linajärve tasapinnast kõrgemal.

Kaitse-eeskirjaga on piiranguvööndis keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, sest piiranguvööndisse rajatavad kraavid mõjutaksid oluliselt sihtkaitsevööndis olevaid kooslusi. Samuti ei ole maaparandussüsteemi rajamine alale vajalik, kuna vööndi ainsad niiskemad alad paiknevad järve kallastel, ülejäänud osa piiranguvööndist on kuiva pinnasega. Keelatud on maavara kaevandamine, sest Viitna maastikukaitsealale jäävate pinnavormide säilimise tagamine on põhjus, miks Viitna järvede piirkond kaitse alla võeti. Ka ei ole sellel alal aktiivset maavaravaru.

Metsa majandamisel piiranguvööndis tuleb arvestada, et kaitse-eeskirjaga keelatakse puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Sademerohkkel perioodil on oht, et puidu kokku- või väljaveo käigus saab raskete masinate kasutamisel pinnas ja metsa alustaimestik oluliselt kahjustada. Kuivadel perioodidel on nõmmemetsade pinnase taimkate ja seal kasvavad samblikud väga tallamisõrnad. Kuna piirkonna maastik on reljeefne, suureneb metsatööde tõttu erosioonioht. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja puidu kokku- ja väljavedu lubada. Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Need tegevused vaesustavad oluliselt metsade loodulikku mitmekesisust. Kaitseala metsad on erivanuselised, eriilmelised ja suhteliselt suure liigilise koosseisuga, seal ei leidu ühtegi puhtpuistut. Puhtpuistud ei ole Eesti loodusmaastikule omased. Kaitsealal ei ole põllumaad, seega ei ole biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamise lubamine kaitse-eeskirjaga põllumajandusliku tootmise säilitamise eesmärgil vajalik. Samuti avaldab nende kasutamine järve- ja metsakooslustele negatiivset mõju ning muudab nende loodulikku tasakaalu.

3. Menetluse kirjeldus

Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 26.08.–08.09.2013 Keskkonnaameti Viru regiooni Rakvere kontoris ja Kadrina Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 22.08.2013 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus ajalehes Virumaa Teataja. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 21.08.2013.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Kadrina Vallavalitsusele, Lääne-Viru Maavalitsusele, Keskkonnainspektsiooni Lääne-Virumaa büroole, kaitsealal asuvate kinnisasjade haldajatele Riigimetsa Majandamise Keskusele ja Maanteeametile ning seitsmele eramaaomanikule.

Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 19.09.2013 Keskkonnaameti Viru regiooni Rakvere

kontoris. Avaliku väljapaneku jooksul tehti kümme kirjalikku ettepanekut kaitse-eeskirja eelnõu ja selle seletuskirja parandamiseks ja täiendamiseks. Ettepanekud ja nende tulemused on esitatud järgnevas tabelis.

Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku jooksul tehtud kirjalikud ettepanekud

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
1	<p>Maanteeamet: On kavandamisel Viitna–Rõmeda kergliiklustee, mille eesmärk on kohalike elanike liiklusturvalisuse tõstmine, parem ühendusvõimalus, loodusturistidele paremate liiklemistingimuste loomine. Seoses eespool mainituga teeme ettepaneku Viitna maastikukaitseala põhjapiiri nihutamiseks kolm meetrit lõuna poole olemasolevast maanteekraavist, et tagada kergliiklusteele vajalik ruum. Oleme jõudnud selgusele, et kaitseala piir on määratud selgepiirilise ja ajas vähemuutuva objekti, tee, järgi, antud juhul riigimaantee 17211 Loobu–Rõmeda järgi. Olete eelnõu seletuskirjas selgelt välja toonud, et liikumispiirangute leevendused ei sea ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist. Samuti looduskaitse-eeskirja § 30 ja 31 järgi kergliiklustee rajamine kaitsealust objekti ei kahjusta. Olemasolevas, taotletavas kolme meetri laiuses vööndis on tugev inimõhju, ka on sealseid metsaalasid vähesel määral majandatud, Maa-ameti kaardirakenduse järgi puuduvad vööndi alal kaitsealused objektid. Seega on täiesti reaalne koostöös Keskkonnaameti Viru regiooniga leida võimalikult vähese keskkonnahäiringuga, eelkõige kohalike elanike liiklemistingimusi parandava kergliiklustee lahendus. Ka inimene on osa loodusest ja temale tuleb samuti tagada ellujäämiseks vajalikud tingimused kooskõlas ülejäänud loodusega.</p>	<p>Mitte arvestatud. Kaitseala piiritlemisel lähtutakse Eesti põhikaardile kantud olemasolevatest objektidest. Viitna–Rõmeda kergliiklustee ehitamine on alles planeerimisel, seega ei saa sellest ala piiritlemisel lähtuda. Kuna kaitse-eeskirja eelnõu § 14 lõike 2 punkti 2 alusel on piiranguvööndis kergliiklustee rajamine kaitseala valitseja nõusolekul lubatud, siis ei ole piiri muutmine vajalik. Kaitseala põhjapiiri nihutamine kolme meetri võrra lõuna poole muudaks ka Viitna loodusala piiri, looduskaitsealased põhjendused loodusala pindala vähendamiseks puuduvad. Maa-ameti kaardirakendus ei anna ülevaadet kõigist alal paiknevatest loodusväärtustest. Seal puudub informatsioon maastikuliste väärtuste ja Natura elupaikade kohta, samuti ei ole tavakasutaja jaoks kättesaadav informatsioon I ja II kaitsekategooriasse kuuluvate liikide kohta. Kaitsealuseid liike kaitseala põhjapiiri selles osas registreeritud ei ole, kuid sinna on registreeritud Natura elupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060).</p>
2	<p>Maanteeamet: Teeme ettepaneku kaitse-eeskirja eelnõu ptk 2 § 5 täiendada eraldi punktiga: „Koostöös kaitseala valitsejaga on lubatud infrastruktuuri parendamise ja liiklusohutuse tõstmise lahenduste elluviimine.” Nimetatud täiendus annab vajaduse korral võimaluse riigimaanteede 17211 Loobu–Rõmeda ja 17142 Kadrina–Viitna tänapäevasemaks muutmiseks ja nendel liiklusohutuse tõstmiseks.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Vastavalt kaitse-eeskirja eelnõu § 14 lõike 2 punktile 2 on piiranguvööndis tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Olemasolevate ehitiste hooldustööde tegemist piiranguvööndis kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, see on lubatud tegevus. Seega on kaitse-eeskirja eelnõu alusel uue kergliiklustee rajamine Loobu–Rõmeda maantee kõrvale piiranguvööndi alale kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel lubatud. Vastavalt eelnõu §-le 7 saab kaitseala valitseja tegevuse kooskõlastamise käigus seada tingimusi. Tingimuste seadmine on vajalik loodusväärtuste kaitse tagamise eesmärgil.</p> <p>Eelnõu avalikule väljapanekule pandud versiooni kohaselt paikneb Kadrina–Viitna maantee osaliselt sihtkaitsevööndis. Lähtuvalt Maanteeameti ja Lääne-Viru Maavalitsuse ettepanekutest otsustas Keskkonnaamet kaitseala</p>

		<p>piiridesse jääva katastriüksuse 17142 Kadrina–Viitna tee osa kogu ulatuses piiranguvööndisse tzoneerida. Seega hakkavad ka seal kehtima samad piirangud, mis Loobu–Rõmeda tee puhul. Samas tuleb edaspidiste tegevuste planeerimisel arvestada, et maantee kõrvale on inventeeritud Natura elupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060), mis on seatud nii Viitna maastikukaitseala kui ka Viitna loodusala kaitse-eesmärgiks. Samuti on maantee vahetus läheduses kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooriasse kuuluva kährikseene (<i>Sparassis crispa</i>) kasvukoht. Tegevusele nõusoleku andmisel peab kaitseala valitseja lähtuma kaitse-eesmärgiks seatud maastike, elupaikade ja liikide kaitse vajadusest.</p>
3	<p>Maanteeamet: Eelnõu seletuskirjas lk 7, 8 ja 19 on vajalik parandada viide Tallinna–Narva maanteele, praeguseks on tegu riigimaanteega 17211 Loobu–Rõmeda.</p>	<p>Arvestatud. Viime paranduse seletuskirja sisse.</p>
4	<p>Lääne-Viru Maavalitsus: Kadrina valla üldplaneeringu kohaselt on kavandatud rajada 17142 Viitna–Kadrina tee äärde jalg- ja jalgrattatee. Lisaks oli algselt kavandatud Valgejõe–Rõmeda teelõikude 5 ja 7 rekonstrueerimise käigus rajada Viitna küla ja Rõmeda küla ühendav jalg- ja jalgrattatee, mis käesoleval hetkeks on tee-ehitusprojektist välja jäetud. Samas on Viitna ja Rõmeda küla elanikud seisukohal, et liiklusohutuse tagamiseks on nimetatud tee äärmiselt vajalik. Arvestades eeltoodut, teeb Lääne-Viru Maavalitsus ettepaneku täiendada Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu § 10 lõiget 2, lisades lubatud tegevuste hulka riigimaanteede 1 Tallinna–Narva tee ja 17142 Viitna–Kadrina tee äärde jalg- ja jalgrattateede ehitamise võimalus.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Uue kergliiklustee rajamine Loobu–Rõmeda maantee (endine Tallinna–Narva maantee) kõrvale on kaitse-eeskirja eelnõu alusel kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel lubatud, kuna planeeritav teelõik jääb kaitseala piiranguvööndi alale. Vastavalt kaitse-eeskirja eelnõu § 14 lõike 2 punktile 2 on piiranguvööndis tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Olemasolevate ehitiste hooldustööde tegemist piiranguvööndis kaitse-eeskirjaga ei reguleerita, see on lubatud tegevus. Vastavalt eelnõu §-le 7 saab kaitseala valitseja tegevuse kooskõlastamise käigus seada tingimusi. Tingimuste seadmine on vajalik loodusväärtuste kaitse tagamise eesmärgil.</p> <p>Eelnõu avalikule väljapanekule pandud versiooni kohaselt paikneb Kadrina–Viitna maantee osaliselt sihtkaitsevööndis. Lähtuvalt Maanteeameti ja Lääne-Viru Maavalitsuse ettepanekutest otsustas Keskkonnaamet kaitseala piiridesse jääva katastriüksuse 17142 Kadrina–Viitna tee osa kogu ulatuses piiranguvööndisse tzoneerida. Seega hakkavad ka seal kehtima samad piirangud, mis Loobu–Rõmeda tee puhul. Samas tuleb edaspidiste tegevuste planeerimisel arvestada, et maantee kõrvale on inventeeritud Natura elupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060), mis on seatud nii Viitna maastikukaitseala kui ka Viitna loodusala kaitse-eesmärgiks. Samuti on maantee vahetus läheduses kaitse-eesmärgiks seatud II kaitsekategooriasse kuuluva kährikseene (<i>Sparassis crispa</i>) kasvukoht.</p>

		Tegevusele nõusoleku andmisel peab kaitseala valitseja lähtuma kaitse-eesmärgiks seatud maastike, elupaikade ja liikide kaitse vajadusest.
5	<p>Keskkonnainspeksioon: Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lõike 1 ja 5 kohaselt on kaitsealal lubatud jahipidamine. Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja punktis 2.5.2 esitatud selgituste kohaselt on Viitna maastikukaitseala maakonnaplaneeringuga määratud puhkealaks. Jahiseaduse § 3 lõike 2 punkti 1 kohaselt ei kuulu jahimaa hulka planeeringuga määratud puhkeala, kus ohutu jahipidamine ei ole võimalik. Lähtudes jahiseaduse § 3 lõikest 1 ja § 11 lõikest 1, ei ole õiguslikult võimalik korraldada jahipidamist väljaspool jahimaad. Seega on eelnõu vastuolus Lääne-Virumaa maakonnaplaneeringu ja jahiseadusega ning annab ebaõiget informatsiooni jahipidamise õiguslikkuse osas. Keskkonnameti valitsemisalas on ka jahinduse korraldamine. Leiame, et kaitseala kaitse-eeskirja tuleb käsitleda mitte üksnes looduskaitseadusest lähtuvat dokumenti, vaid kui üldist keskkonnakasutust reguleerivat dokumenti, mis lähtub tervikuna mitmest keskkonnakasutust reguleerivast eriseadusest ning mis on sõnastatud võimalikult arusaadavalt. Eelnõu lihtsustamise ja parema arusaadavuse huvides teeme ettepaneku eelnõus kustutada § 5 lõike 1 lubatud tegevuste loetelust jahipidamine, kustutada tervenisti § 5 lõige 5 ning lisada jahipidamine § 6 keelatud tegevuste nimekirja loetellu sõnastusega: „kaitsealal on jahipidamine keelatud”. (KKI)</p>	<p>Arvestatud. Viime kaitse-eeskirja eelnõusse Teie poolt tehtud ettepaneku alusel muudatuse sisse ja lisame seletuskirja vastava selgituse.</p>

6	<p>Keskkonnainspeksioon: Eelnõu § 5 lõige 2 sätestab: „Telkimine ja lõkketegemine on kaitsealal lubatud kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkketegemine õuemaal on lubatud omaniku loal.” Seletuskiri selgitab: „Viitna maastikualal saab telkida ja lõket teha vaid maaomaniku loal Viitna puhkekeskuse õuemaal Linajärve ääres. Maaomanik on vastutav ohutuse ja ala korrashoiu eest. Telkimiseks ja lõkketegemiseks teisi alasid kaitsealal ei leidu, samuti ei saa neid sinna lähtuvalt koosluste kaitse vajadusest rajada. Kaitsealal on valdavaks metsatüübiks nõmme- ja palumännikud, mis on äärmiselt tuleohtlikud. Varem on mitmes kohas inimtegevuse tõttu toimunud metsapõlenguid. Telkimiseks sobivaid lagedaid alasid kaitsealal ei leidu. Ainsana on lagedaid alasid Pikkjärve kallastel, kuid Pikkjärve lähiümbruses ei saa telkimist ja lõkketegemist lubada. Pikkjärve näol on tegemist hävimisohus oleva oligotroofse järvega, kus kasvab mitu juba varem nimetatud hävimisohus kaitsealust veetaimeliiki. Telkimis- ja lõkkeala rajamine järve kaldale suurendaks oluliselt kallaste erosiooni ja olmekeemia kandumist järve, mis on oligotroofsetele järvedele tüüpilistele taimeliikidele tõsisteks ohuteguriteks.” Kuna seletuskirjast selgub, et kaitseala valitseja hinnangul on telkimine ja lõkke tegemine Viitna maastikukaitsealal keskkonnakaitselisest seisukohast võimatu, siis tuleks eelnõu sõnastus muuta arusaadavamaks, et välistada võimalike isetekkeliste ja seega ebaseaduslike lõkkeasemete ja telkimiskohtade kasutamist. Teeme ettepaneku muuta eelnõu § 5 lõige 2 järgnevalt: „Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud vaid õuemaal omaniku loal.”</p>	<p>Arvestatud. Viime kaitse-eeskirja eelnõusse muudatuse sisse ning sõnastame kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lõike 2 järgnevalt: „Telkimine ja lõkketegemine on kaitsealal lubatud vaid Linajärve piiranguvööndis eramaal omaniku loal.” Õuemaad pole kaitsealale jäävatel eraomandisse jäävatel katastriüksustel Eesti põhikaardile kantud. Seega on lõkketegemise ja telkimise puhul kohapeal keeruline tuvastada, kas tegevus toimub õuemaal või väljaspool seda. Kuna kogu kaitsealale jääv eramaa on Viitna puhkekeskuse valduses ja puhkekeskuse hooned paiknevad hajutatult metsa all, siis jääb maaomaniku otsustada, kus telgitakse või lõket tehakse. Maaomanik vastutab ala korrashoiu ja sellel paiknevate kaitseväärtuste säilimise eest.</p>
7	<p>Keskkonnainspeksioon: Eelnõu § 10 lõige 1 sätestab: „Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas rohkem kui 50 osalejaga ning ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas rahvaürituse korraldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.” Sellest lõikest võib välja lugeda nii seda, et igal juhul on vaja rahvaürituse (nii alla 50 kui ka üle 50 osalejaga) korraldamise puhul nii ettevalmistatud kui ka ettevalmistamata kohas küsida kaitseala valitseja nõusolekut kui ka seda, et Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on selleks kaitseala</p>	<p>Arvestatud. Viime kaitse-eeskirja eelnõusse Teie poolt tehtud ettepaneku alusel muudatuse sisse.</p>

	<p>valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud. Seega on sätte esimese lause ehitus mitmeti mõistetav ja keeleliselt halvasti jälgitav. Seletuskiri ütleb: „Kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohaks on kaitsealal Viitna looduse õpperada. See tähendab, et looduse õpperajal on ilma kaitseala valitseja nõusolekuta lubatud korraldada kuni 50 osalejaga rahvaüritusi. Suuremate ürituste puhul on vajalik kaitseala valitseja nõusolek.” Seega teeme ettepaneku muuta eelnõu § 10 lõike 1 sõnastus järgnevalt: „Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas. Kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas rohkem kui 50 osalejaga ning ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas rahvaürituse korraldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.”</p>	
8	<p>Keskonnainspeksioon: Eelnõu § 5 lõige 4 sätestab: „Kaitseala vetel on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud Pikkjärvel.” Sättest võib välja lugeda seda, et Pikkjärvel on keelatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine, kuid mootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud. Seletuskirja kohaselt on Pikkjärvel kui äärmiselt ohustatud järvekoosluse esinemisalal ujuvvahendiga sõitmine keelatud, Nabudi järves ja Linajärves on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine. Eelnõu paremaks arusaadavuseks teeme ettepaneku sõnastada eelnõu § 5 lõige 4 järgmiselt: „Kaitseala vetel on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine Linajärvel ning Nabudi järvel. Pikkjärvel on ujuvvahendiga sõitmine keelatud.”</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Nõustume Teie seisukohaga ja teeme ettepaneku sõnastada kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lõige 4 järgmiselt: „Ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Lisaks on kaitseala vetel lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine Linajärvel ja Nabudi järvel.” Jättime sättest välja ujuvvahendiga sõitmise keelu Pikkjärvel, kuna §-s 5 loetletakse vaid lubatud tegevusi. Tegevus, mida siin lubatud tegevusena ei kirjeldata, on looduskaitsealade alusel keelatud. Analoogselt on sätestatud piirangud ka telkimise ja lõkketegemise kohta.</p>
9	<p>Keskonnainspeksioon: Eelnõu § 11 punkt 6 sätestab: „Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesolevas määruses sätestatud erisustega: vetteminek Pikkjärve kaldalt, välja arvatud põhjakaldalt kaitseala valitseja poolt tähistatud kohast, ning viibimine Pikkjärve kaldavööndi taimestikust.” Seletuskirja kohaselt on Viitna Pikkjärve puhul suurimad ohutegurid järve eutrofeerumine ehk rohketoiteliseks muutumine, kallaste erosioon ja puhkajate tegevus; samad tegurid ohustavad järveelupaika ka tervikuna. (...) Et järve liivast põhjakallast on pikka aega kasutatud suplusrannana ning sinna koguneb igal suvel kõige suurem arv suvitajaid, on seal taimestikuvöönd hävinenud. Et kindlustada kaitsealuste taimede säilimine järve teistes osades ja vähendada kallaste edasist erodeerumist, suunatakse</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Sõnastame eelnõu § 11 punkti 6 järgnevalt: „Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesolevas määruses sätestatud erisustega: ... vetteminek Pikkjärve kaldalt, välja arvatud põhjakaldalt kaitseala valitseja poolt tähistatud kohast.” Keskkonnaamet on seisukohal, et ujumise keelamine kogu Pikkjärve ulatuses, välja arvatud põhjakalda vahetus läheduses piiratud alal, on liiga range keeld ega ole looduskaitsealalt põhjendatud. Piirangu seadmise eesmärk on hoida suplejaid eemal kaldavööndi taimestikust. Kui piirata vetteminekuks ettenähtud ala ja lubada vetteminekuks vaid järve põhjakaldalt, siis vähendab see tallamist teistes kaldaosades. Nõustume, et kaldavööndi taimestikust viibimise üle on raske järelevalvet teostada ja samuti on keeruline</p>

	<p>suvitajad järve põhjakaldale. Seletuskirja kohaselt on kaitse-eeskirja eesmärgiks järve kaldal puhkajate ning ujujate suunamine järve põhjakaldal olevale suplusrannale. Samas on olemasolev supelrand seni looduses tähistamata ja piiritlemata. Viidates eelnõu § 11 lõikes 6 olevale sättele, peab kaitseala valitseja tulevikus järve põhjakaldal vettemineku koha ja piirid tähistama. Samas ei täida olemasolev eelnõu sõnastus ülejäänud järve kallastel ja kaldavööndis täielikult kaitse-eeskirja eesmärki, sest üksnes piiritletud supelrannas vettemineku lubamine ei piira mujal järves ujumist, suplemist ega kaldavööndi taimestikust viibimist. Teeme ettepaneku sõnastada eelnõu § 11 punkt 6 järgmiselt: „Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesolevas määruses sätestatud erisustega: Pikkjärve kaldavööndi taimestikust viibimine ning ujumine ja suplemine Pikkjärves, välja arvatud järve põhjaosas kaitseala valitseja poolt tähistatud kohas.”</p>	<p>kaldavööndit piiritleda. Seega jätame taimestikust viibimise keelu eelnõust välja. Vettemineku ala piiritlemine täidab sama eesmärki ja selle üle on lihtsam järelevalvet teostada. Et ujujaid piirangust teavitada, paigaldame infotahvlitele kaardi, kus on ära märgitud piiranguga ala, ja tekstilise selgituse. Samuti oleme koostöös Riigimetsa Majandamise Keskusega planeerinud paigaldada järve idakaldale piirdeid ja platvorme, mis hoiaksid ujujad kaldavööndi taimestikust eemal.</p>
10.	<p>Saima Gordejeva: Ümbruskonna külade elanikel tekkis küsimus seoses liikumisvõimalustega maastikukaitsealal talvisel ajal. Rõmeda, Viitna, Sakussaare, Jürimõisa, Vatku, Loobu, Läsna külast on soovijaid, et kindlad teesad oleksid ka talvel kasutatavad. See eeldab, et vahetevahel tuleb mootorsaaniga neil teosadel ettevalmistuse ja suusaradade hoolduse eesmärgil liikuda. Igasugune mootorsõidukitega liikumine on kaitsealal väljaspool selleks ettenähtud avalikke teid keelatud. See on õigustatud nõue. Kohalikud elanikud ei soovi, et ATV-d ja mootorsaanid siinkandis lõbusõitu teeval. Selle vastu on ka kõik ümbruskonna maaomanikud. Võimalikud variandid terviseradade valiku osas maastikukaitseala piires on meil olemas. Olemasolevate metsateede baasil Viitnalt kuni Jürimõisani. Üks väike lõik kulgeks piki metsasihti, mis jääb Pikkjärve oosi ja kaitseala piiril kulgeva alumise metsaveotee vahel. See sihilõik on ühenduseks kahe metsatee vahel. Nende kokkulepitud radade hoolduse eest vastutaksid ainult selleks volitatud isikud. Kaitseala valitsejat toetavad kohalikud, et seda võimalust kurjalt ära ei kasutataks.</p>	<p>Selgitatud. Kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lõige 3 sätestab järgmist: „Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ettenähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel, tehnovõrgu rajatiste hooldustöödel, maatulundusmaal metsatöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitseala valitseja nõusolekul on maastikusõidukiga sõitmine lubatud suusaradade sissesõitmisel ja hooldamisel.” Selle sätte alusel on jalgradade ja suusaradade hooldamine kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Termin „selleks ettenähtud teed” ei käi ainult avalike teede kohta. Teede, sh radade kasutust kirjeldatakse täpsemalt kaitsekorralduskavas. Kaitsekorralduskavaga määratakse ära, millised teed kaitsealal lisaks riigimaanteedele ja kohalikele teedele on ette nähtud mootorsõidukiga liiklemiseks. Suusaradade hoolduse korral on kaitseala valitseja nõusolekul seal mootorsaaniga sõitmine lubatud. Kaitseala valitseja on huvitatud, et radade hooldamise enda kanda võtnud juriidiline või füüsiline isik vastutab radade korrasoleku eest ning hooldaks radu hooldust viisil, mis tagab loodusväärtuste hea seisundi säilimise. Kui külaelanikud soovivad radu hooldada, siis on selleks vajalik esitada Keskkonnaametile taotlus kooskõlastuse saamiseks. Kuna Viitna maastikukaitseala maa on peamiselt riigimetsamaa, siis on selleks tegevuseks vajalik taotleda nõusolek ka Riigimetsa Majandamise Keskuselt. Riigimetsa Majandamise Keskus</p>

	hooldab Viitna looduse õpperada.
--	----------------------------------

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitses (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomise annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 496 kohaselt hõlmab kaitseala Viitna loodusala. Seetõttu tuleb Viitna maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Viitna loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega **2009/94/EÜ, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2008) 8046 all, ELT L 043, 13.02.2009, lk 245–392).**

Seoses kaitseala piiri täpsustamisega tuleb kõnesoleva kaitse-eeskirja alusel Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” alusel moodustatud Viitna loodusala piir viia vastavusse kaitseala piiriga. Samuti tuleb täpsustada Viitna loodusala kaitse-eesmärke. Viitna loodusala kaitse-eesmärkidest tuleb kustutada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüp soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Vastavalt Keskkonnaameti spetsialistide 2012. aastal tehtud inventeerimisele seda elupaigatüüpi kaitsealal ei leitud. Alal, mis oli varem selleks elupaigatüübiks kaardistatud, paikneb elupaigatüüp siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määruse kaitse-eesmärkide täiendamine metsaelupaigatüüpidega aitab kaasa väärtuslike metsaelupaikade säilitamisele ja nende soodsas seisundis saavutamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Viitna maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Kadrina vallale vähem ligikaudu 1265 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Viitna maastikukaitsealal on eramaid vaid piiranguvööndis, kus kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt ei piira. Seega maa omandamise kulusid riigieelarvest ei teki.

Riigi kulud seoses Natura metsa toetusega vähenevad, kuna kaitseala lõunaosa piiri täpsustamisega arvatakse loodusalast välja 0,47 ha suurune eramaale jääv metsariba. Eelnõukohase tsoneeringu alusel jääb kaitseala piiranguvööndisse 5,77 ha toetuskõlbulikku metsaala varasema 6,24 ha asemel. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 60,08 eurot aastas. Varasema tsoneeringu alusel on seega maaomaniku sooviavalduse korral kohustus Natura metsa toetust maksta 374,89 eurot aastas, eelnõukohase tsoneeringu alusel 346,66 eurot aastas. Kulud Natura metsa toetusele vähenevad 28,23 euro võrra aastas.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister